

**Javaslat a ZSINAGÓGA (Hunyadi János u. 30. Helyrajzi szám: 414.)
Kalocsai Települési Értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Absóth Miklós

.....

Kalocsa, 2014. április 10.

(P.H.)

I.
A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Asbóth Miklós
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Asbóth Miklós
Levelezési cím: 6300 Kalocsa, Fényi Gyula u. 18.
Telefonszám: 06/70/414-8583
E-mail cím:

II.
A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése Zsidó templom
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye Kalocsa, Hunyadi János utca 30.
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 települési tájegységi megyei külföldi magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása. Ld. a javaslat elején lévő részletes leírást.
6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett: a Kalocsai Települési Értéktárba felvett *Polgári központ* egyik jelentős épülete.
7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

VÁTI
2004b

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai
Közhasznú Társaság. Kalocsa város Településszerkezeti
terve. Örökségvédelmi hatástanulmány.

ASBÓTH Miklós
1998

Kalocsa történeti kronológiája. In: Asbóth Miklós, Romsics
Imre: Kalocsa múltja és jelene. Kalocsa. 42-210. p.

Zsidó lexikon.

Szerk. Újvári Péter. Hasonmás kiad. Bécs.

Kalocsa történeti kronológiája

Számítógépes adattár. Szerk. Asbóth Miklós.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.
MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Zsinagóga. Hunyadi János u. 30. Helyrajzi szám: 414.

Az első írott adatok a kalocsai zsidó lakosokról az 1780-as évek közepéről származnak. 1784-ben 3 zsidó lakos élt Kalocsán, majd számuk lassan emelkedett. A zsidók elsősorban kereskedéssel foglalkoztak. Később az érsekség tiltotta a zsidók állandó lakását Kalocsán, minek következtében a zsidók a környező községekbe, elsősorban Bátyára költöztek. 1833-tól megszűnt a letelepedési tilalom, a zsidók száma emelkedni kezdett. 1842-ben 42, 1851-ben 107, 1853-ban 139 zsidó élt Kalocsán.¹ A Hartától Szeremléig húzódó községek zsidó szervezetei 1851. dec. 8-án kalocsai székhellyel önálló hitközséget hoztak létre.² (A 8 távolabbi község zsidósága később más hitközséghez került.) A kalocsai zsidók első elemi iskolájukat 1842-ben hozták létre. A kalocsai zsidó egyházközség 1861-ben építette fel templomát az Úri (ma Hunyadi) utcában.³ Az egyszerű, romantikus stílusú épületet a szolnoki illetőségű Koczka Ferdinánd építész, aki 1857-ben a városi nagyvendéglőt és 1860-ban a jezsuita templomot is építette. A templom mögött épült fel a rabbi lakása és a rituális fürdő. A rabbi-ház mellett épült fel 1885-ben az elemi iskola három tantermes új épülete.⁴ 1944. jún. 18-án a gettóba zárt kalocsai zsidóságot deportálták. Közülük több mint háromszázan különböző koncentrációs táborokban pusztultak el.⁵ A templom előterében 1948. szept. 19-én avatták fel a 2. világháború kalocsai zsidó áldozatainak emléktábláját (2.), amely 315 kalocsai zsidó polgár nevét tartalmazta.⁶ A háború után néhány évig még működött a templom (1949-ben Kalocsán már nem volt önálló hitközség, hanem a bajai hitközség fiókjaként működött a korábbi hitközség maradványa), majd az ötvenes évek elején megszűnt a hitélet a templomban. Az egykori rabbi lakásból és az iskolából lakás lett. A kalocsai városi tanács 1962-ben átvette a használaton kívüli templomépületet és könyvtárrá alakította. Az egy légtérű helyiséget kétszintessé alakították, az emeleti részen pedig galéria is épült. A földemkészítés miatt a nagyméretű, magasan elhelyezett ablakokat földszinti és emeleti ablaksorra bontották. Az utcai homlokzat két saroktornyáról a bádogból készült hagymakupolát eltávolították. Az átalakított épületet, melybe a járási könyvtár költözött, 1963. ápr. 13-án avatták fel. Az avatás alkalmából a könyvtár felvette a Nagy Lajos Járási Könyvtár nevet.⁷ Az avató ünnepen leplezték le az épült falán elhelyezett 2. világháború kalocsai zsidó áldozatainak emléktábláját (1.) és a könyvtár névadója, Nagy Lajos író emléktábláját, melyet a könyvtár előtérben helyeztek el. Az épület park felé néző oldalfalán 2004 nyarán helyezték el a holocaust mártírjainak emléktábláját.⁸ Az épület 2006-ig az összevont Városi Közművelődési Intézmények, Könyvtár és Televízió közművelődési szervezet Nagy Lajos Könyvtárának 2006-tól a Tomori Pál Városi és Főiskolai Könyvtár központi épülete volt.⁹ A városi örökségvédelmi hatástanulmány helyi védettségre javasolja.¹⁰

¹ Zsidó lexikon. 1987. 446-447.

² Kalocsa történeti kronológiája.

³ ASBÓTH Miklós 1998. 81.

⁴ Uo. 93.

⁵ Uo. 159.

⁶ Uo. 165.

⁷ Uo. 176.

⁸ Kalocsa történeti kronológiája

⁹ U. o.

¹⁰ VÁTI 2004b.

(Korabeli képeslap. Asbóth Miklós gyűjteménye.)